

stopnišče v starem župnišču. V Loki je prava galerija arkad od vitkih rotovških do bahavo baročnih. Poseben odlok, ki bo navedel železen repertoar posebej pomembnih sestavin tudi v notranjščinah hiš, ne bi smel povzročiti nepotrebnega propadanja manjših, skromnejših elementov te vrste. Aktualna pa bo tu v prvi vrsti odstranitev novejših prezidav, ki tesnijo prvotne zasnove in slabšajo stanovanjske razmere. Bodo pa seveda primeri, ko bo treba žrtvovati nekatere starinske zasnove, da bi pridobili za sodobno življenje potrebne javne prostore. To se je že zgodilo z ureditvijo nove kino dvorane, podobno se obeta še v nekaterih primerih zlasti na Mestnem trgu. Jasno pa je, da bi bil za take dalekosežne posege potreben dovolj utemeljen program, ki bi zagotavljal staremu mestu, da ohrani značaj poslovnega in kulturnega središča.

Druge vprašanja regeneracije

Posebej velja omeniti v Loki negovanje, čiščenje in prezentacijo obrambnih naprav. Pozdraviti je treba namero, da se prvotni dostop na grad obnovi in nadaljevati začeto delo pri obnovi Grabna vse do gradu. Tokrat brez umetnega »friziranja«, saj Loka na tem mestu pogreša prav pristen trdnjavski zaključek in zeleni predah med starim in novim. Podobno bi morali reči tudi, denimo, za izluščenje obrambnih naprav ob obokanih vratih onkraj Kamnitega mostu, saj se tam v hišah dobro čutijo njihovi sledovi.

S tem in zlasti z regeneracijo notranjščin pa je treba povezati še drugo potrebo, ki bi bila odločilnega pomena za neoporečnost vseh posegov v mestni organizem: potrebo po temeljitem arhitektonskem posnetku mesta, po topografiji, po raziskavah nejasnih kompleksov. Če kljub uvidevnosti oblastnih in strokovnih krogov to delo še ni (razen zgodovinske osnove) moglo biti resno načeto, se mi zdi za to odločilna dva faktorja. Prvič tako delo ni brez stroškov, drugič pa je dolgo veljalo prepričanje, da bi bilo koristno zgolj za študij loške zgodovine. Odkar pa resno trka na vrata sistematična regeneracija, se potrebi po izčrpnem topografskem delu ni več mogoče upirati. Topografija, ki bo morala zabeležiti in oceniti ne le mestno zasnovo v celoti ali posamezne stavbe, marveč vsak zid in vsak stavbni člen, je po splošnem prepričanju nepogrešljiva osnova za sleherno načrtovanje in projektiranje, vsak dan jo

bosta potrebovala konservator in gradbeni inšpektor. Po njej bodo Ločani šele popolnoma poučeni o pomenu in ceni svojih prebivališč in svojega mesta, to pa more biti njihovi skrbi za negovanje spomeniške Loke, ki je lahko za zgled drugim mestom, samo v spodbudo.

Nace Šumi

ARHEOLOŠKA IZKOPAVANJA V KEVDERCU IN LUBNIŠKI JAMI

O novem arheološkem najdišču v Kevdercu na Lubniku smo poročali že v Loških razgledih leta 1959 (str. 83—88). Ponovna arheološka raziskovanja v Kevdercu in Lubniški jami pa so bila v juniju in juliju 1959. Denarna sredstva je dala na razpolago Spomeniška komisija OLO Kranj in loški muzej, ki je tudi vodil izkopavanja. Sodelovali so študentje arheološkega seminarja univerze v Ljubljani pod vodstvom prof. dr. J. Korošca. Strokovno vodstvo pa je v imenu Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ki je izkopavanja tudi finančno podprla, prevzel podpisani.

V Kevdercu smo raziskovali ves sprednji del jame, kjer smo slutili sledove predzgodovinske naselitve. Tako je bila prekopana vsa Južna dvoranica pa tudi prostor, s katerim se zaključuje strma vhodna dvorana med Južno dvoranico in skalnato stopnjo na njeni severni strani. Sledove naselitve smo našli tudi sredi vhodne dvorane v črni mastni ogleni zemlji pod nekaj centimetrov debelo skorjo sige. Najlepše kulturne ostaline pa je hranila do 1 m debela humozna plast pod trimetrsko stopnjo, kjer preide jamski prostor v razpoko, polno nakapane vode. Omembe vredna je tudi najdba keramičnih fragmentov na treh mestih globlje v jami — v Dvorani z jezerom. Dasi gre tu za naplavljenе primerke, je najdba tembolj zanimiva, ker da misliti, da so kulturne ostaline naplavljenе tudi v sprednjem delu jame. Pri nadaljnjih raziskovanjih smo naleteli še na nekaj drugih momentov, ki podkrepujejo tako domnevo.

Izkopavanja v Kevdercu so leta 1959 spravila na dan še lepše arheološko gradivo kot dotlej. Vodilne najdbe so keramične. Po tehnični izdelavi in oblikovanju lahko razlikujemo grobo keramiko, ki je okornejša in pripada posodam večjih dimenzij, ter keramiko boljše vrste, ki jo predstavljajo fragmenti različnih manjših posod. Ti so skrbneje izdelani in praviloma je površina tako glajena, da se sveti.

Zunanost je včasih tudi ornamentirana. Kot okras rabijo razni vrezi in vbodi v eni ali več vrstah, ornament v podobi vrbovih listov in različni bradavičasti izrastki na raznih mestih. Posebnost keramike iz Kevderca so trikotni ali trakasti ornamenti, zapolnjeni z belo inkrustacijo, t. j. neke vrste kredasto maso, ki je bila vnešena v ornament šele po pečenju posode. Čeprav nismo našli nobene posode cele, se jih bo dalo s pomočjo fragmentov veliko rekonstruirati, da bomo dobili njihovo prvotno obliko. Najlepši primer je vsekakor vrč iz črnkaste gline s širokim trakastim ročajem, ki sega preko ustja. Na zunanji strani pa je po vsej površini posode okrasek trikotnega inkrustiranega motiva.

Med keramične najdbe štejemo še več glinastih vreten in uteži ter pintadero, ki je v Sloveniji zelo redka. Rabila je za žigosanje na kožo. Oblika je nekoliko ukrivljena; na spodnji strani ima motiv vrezanih ornamentov.

Koščeni predmeti so predvsem bodala, šila, igle in na bazi obdelani kanini divjih prašičev. Zanimiva je tudi prevrtana sekira iz jelenovega rogu z lepo obdelanim rezilom. Kamnitnih izdelkov je nekaj manj. To so nožiči iz roženca in ploščata sekira iz peščenjaka.

Poskusno sondo smo izkopali tudi v vhodnem delu sosednje Lubniške jame, ki je nekdanj bila v morfološki in genetični zvezi s Kevdercem. Tu smo našli precej keramičnih fragmentov posod, koščeno šilo in dleto ter kamnite artefakte. Kulturna plast sega predvsem v notranjost, pa tudi ven v podorno skalovje. Vsekakor bo treba popolnoma raziskati tudi to jamo, ker bo v marsičem osvetlila kulturno povezavo s Kevdercem. Koristno bi bilo tudi odstraniti celotno podorno ploščad pred obema vhodoma, ker utegne s pomočjo stratigrafskih in kulturnih podatkov dati dokončno sliko o zapletenih naselitvenih problemih tedanjih prebivalcev v obeh jamah.

Dosedanje izkopano gradivo pripada slovenskemu eneolit s precejšnjim podudarkom v bronzasto dobo. Kažejo se tudi točasni vplivi nekaterih drugih vzhodnoalpskih in podonavskih kulturnih krogov. Vsekakor obetajo najdbe iz Kevderca in Lubniške jame dati velik delež k poznavanju te najmanj raziskane kulturne epohe človekove ustvarjalnosti na Slovenskem.

Na koncu naj še omenim, da smo pri začetnih raziskovalnih delih v Kevdercu leta 1959 opazili na več mestih sledove prekopavanj nepoklicanih ljudi. Najsi so

brskali iz kakršnih koli nagibov, je to dejanje vsekakor graje vredno. Komu naj pač ti predmeti koristijo, saj nihče ne zna oceniti njih pristnosti in vrednosti in nima nihče pravice, da si jih prilasti, ker spadajo v našo javno kulturno ustanovo, loški muzej.

France Leben

NAJDBA RIMSKE FIBULE

Septembra 1959 je kmet Jože Dolinar, po domače Tratar, iz Podgore št. 2 v Poljanski dolini našel pri košnji rimsko fibulo. Ta njemu čuden in nerazumljiv predmet je njegova hčerka nesla v šolo. Tu je fibulo videl tov. Jože Kloboves in o najdbi obvestil muzej v Škofji Loki. Dne 1. julija je muzej fibulo odkupil in jo hrani (št. KDMP 3682) razstavljeno v arheološki zbirki.

Fibula je vlita v enem kosu, je iz brona in dobro ohranjena, le nad koncem zatiča je rahlo nalomljena. Manjkata peresovina in igla. Dolga je 9 cm. Spada v vrsto živalsko oblikovanih fibul, ki so bile v rimskem času precej razširjene. Prednji konec loka nad zatičem prehaja v glavo živali, ki ima odprt gobec. Očesi sta izraženi z okroglimi vdolbinama in ni izključeno, da sta bila v njiju vložena draga ali poldraga kamna. Ušesa so le nakazana z rahlimi plastičnimi izrastki na temenu glave. Pred levim ušesom je majhna vdolbina, ki je verjetno posledica slabega kalupa. Vrat se od glave proti zatiču v krivulji razširja in prehaja v lok in zatič. Za vrsto upodobljene živali bi se le težko odločili. Lok se od živalskega vratu dalje polagoma razširja in je na mestu največje ukrivljenosti povsem ploščat, nato se zožuje in se zaključí z luknjico za ležišče peresovine. Na konveksni strani loka, na mestu, kjer je ta najširši, sta vzporedno dve plitvi vdolbini, ki sta verjetno samo odtis slabo izdelanega kalupa.

Po pripovedovanju najditelja je bila fibula najdena na vrhu zemlje, kar bi lahko pomenilo, da je sedanje najdišče sekundarno. Čeprav je to le malo verjetno, pa moremo ob takšni razlagi upoštevati le naravni transport, in to na krajši razdalji. Verjetneje je, da je najdišče primarno in je fibula prišla na površje zemlje pri poljskih delih ali na kak drug naraven način.

Na videz je najdba sicer skromna, nudi pa lahko dragocene podatke. Okrasni predmeti so bili tudi v rimski dobi najpogostejši grobni pridatki, predvsem v ženskih grobovih. Zato je fibula iz Pod-